

METODOLOŠKO POJASNILO

Polona Špajzer Šraj

INDEKSI CEN IN ODKUP KMETIJSKIH PRIDELKOV

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

Indeksi cen in odkup kmetijskih pridelkov, Slovenija, mesečno (Prva objava)

Indeksi cen in odkup kmetijskih pridelkov, Slovenija, letno (Prva objava)

Marec 2024

Kazalo

1	NAMEN.....	3
2	PRAVNI OKVIR.....	3
3	ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI.....	3
4	IZBOR ENOT OPAZOVANJA.....	3
5	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	4
6	DEFINICIJE.....	5
7	POJASNILA.....	6
8	OBJAVLJANJE PODATKOV.....	8
9	REVIDIRANJE PODATKOV.....	8
10	DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA.....	9

1 NAMEN

Namen objave indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih je prikaz gibanja cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih; izkazujemo jih na mesečni, četrtni in letni ravni.

Namen objave podatkov o odkupu kmetijskih pridelkov je prikaz gibanja količin, vrednosti in povprečnih cen kmetijskih pridelkov, ki so bili odkupljeni neposredno od pridelovalcev oz. so jih prodala podjetja, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo.

Ključne statistike so:

- indeks cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih
- vrednost odkupljenega kmetijskega pridelka
- količina odkupljenega kmetijskega pridelka
- povprečna cena odkupljenega kmetijskega pridelka.

2 PRAVNI OKVIR

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki \(Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01\)](#)
- Partnersko sodelovanje z Eurostatom (posredovanje podatkov o indeksih cen in cenah kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih na podlagi dogovora o sodelovanju)

3 ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enota, ki jo opisujejo objavljeni podatki, je kmetijski pridelek, pridelan na območju Republike Slovenije in odkupljen neposredno od pridelovalca oz. pridelek, ki ga je prodalo podjetje, ki se ukvarja s kmetijsko proizvodnjo.

V okviru odkupa kmetijski pridelek ali proizvod spremljamo glede na vrednost, količino in povprečno ceno. Pri kmetijskem pridelku ali proizvodu spremljamo njegovo ceno pri pridelovalcu. To je cena za enoto kmetijskega pridelka (za kg, t, kos ali l), ki jo je pri prodaji iztržil pridelovalec kmetijskega pridelka, pridelanega na ozemlju Republike Slovenije.

4 IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Opazovane enote so podjetja, zadruga in druge organizacije, ki prodajajo kmetijske pridelke iz lastne pridelave ali odkupujejo pridelke neposredno od

zasebnih pridelovalcev za nadaljnjo prodajo ali predelavo. Po organizacijski obliki gre za pravne osebe, registrirane v Republiki Sloveniji, ki prodajajo pridelke iz lastne pridelave ali odkupujejo kmetijske pridelke neposredno od pridelovalcev za prodajo na domačem trgu ali za izvoz.

Pri teh raziskovanjih si prizadevamo, da bi bil izbor enot opazovanja kar najpopolnejši (polni zajem). Izbrana so reprezentativna podjetja, oz. podjetja, ki opravljajo prvi odkup kmetijskih pridelkov (neposredno od pridelovalcev) ali prodajajo kmetijske pridelke iz lastne pridelave. V raziskovanje so vključena vsa večja in večina manjših podjetij, ki odkupujejo kmetijske pridelke od pridelovalcev ali prodajajo pridelke iz svoje lastne pridelave. Izbrane niso nekatere manjše enote, ker jih je težko izslediti, kajti za dejavnost odkupa kmetijskih pridelkov ni posebne šifre, ki bi bila ključ za izbor enot.

V raziskovanje Odkup in prodaja kmetijskih pridelkov (KME-OPKP/M) je vključenih približno 200 poročevalskih enot.

Seznam kmetijskih pridelkov, o katerih spremljamo podatke v okviru odkupa in prodaje kmetijskih pridelkov, se določi glede na reprezentativnost posameznega pridelka v pridelavi ali prireji (vključeni so vsi pomembnejši kmetijski pridelki oz. pridelki, ki jih pridelajo največ). Vključeni so tudi pridelki, ki so v pridelavi zastopani v manjši količini, vendar so podatki o njih pomembni za uporabnike podatkov (npr. za vrednotenje kmetijske proizvodnje v ekonomskih računih za kmetijstvo).

Seznam pridelkov in proizvodov, izbranih v izračun indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih (skupine, podskupine, kategorije), določi Eurostat in je hkrati usklajen z ekonomskimi računi za kmetijstvo. Seznam pridelkov in skupin pridelkov je naveden v Eurostatovem Priročniku za statistiko cen v kmetijstvu v EU, aneks 1.

V izračun indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih je trenutno zajetih 74 kmetijskih pridelkov in proizvodov.

5 ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatki se zbirajo mesečno.

Statistično raziskovanje, v katerem se zbirajo podatki:

- Odkup in prodaja kmetijskih pridelkov (KME-OPKP/M).

Podatki se zbirajo z elektronskim vprašalnikom. Poročevalska enota je dolžna sporočiti Statističnemu uradu RS zahtevane podatke za pretekli mesec najkasneje do 15. v naslednjem mesecu.

Vprašalnik, s katerim se zbirajo podatki, je:

- Vprašalnik za statistično raziskovanje Odkup in prodaja kmetijskih pridelkov (KME-OPKP/M).

Podatke o odkupu mleka pri nekaj manjših enotah izjemoma pridobimo iz administrativnega vira (gre za podatke, ki se zbirajo na podlagi Pravilnika o tržno informacijskem sistemu za trg mleka in mlečnih izdelkov; za zbiranje podatkov na podlagi omenjenega pravilnika je zadolžena Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja).

6 DEFINICIJE

Cena kmetijskega pridelka pri pridelovalcu je cena za enoto kmetijskega pridelka (za kg, t, kos ali l), ki jo je pri prodaji iztržil pridelovalec kmetijskega pridelka. Cene spremljamo v prvi fazi trženja, ker tako najbolj prikazujejo dejanske cene pri pridelovalcu. Cene ne vključujejo DDV in dodatkov (subvencije in podpore), ki jih dobijo pridelovalci za določene pridelke. Prav tako ne smejo biti upoštevani stroški organizacije v zvezi s prevzemom in prevozom pridelkov ter z uskladiščenjem, stroški vračljive embalaže in olajšave, ki jih organizacije odobrijo kupcem.

Utež je vrednost prodaje posameznega kmetijskega pridelka v baznem letu in označuje pomembnost posameznega pridelka v skupni vrednosti prometa kmetijskih pridelkov.

Bazno obdobje oz. bazno leto je obdobje oz. leto, za katero je indeks določen na ravni 100, poleg tega se podatki iz tega obdobja uporabijo za določanje uteži in baznih cen. Pri spremljanju cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih je za bazno obdobje določeno leto, ki se konča na "0" ali "5". Od leta 2024 je bazno obdobje leto 2020.

Bazne cene so cene baznega obdobja. Osnova za določitev baznih cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih so podatki o odkupu in prodaji kmetijskih pridelkov v baznem obdobju.

Celotni odkup kmetijskih pridelkov so vsi podatki, ki jih zberemo z mesečnim statističnim raziskovanjem Odkup in prodaja kmetijskih pridelkov.

Odkup kmetijskih pridelkov je odkup kmetijskih pridelkov neposredno od zasebnih pridelovalcev kot lastnikov prek pooblaščenih organizacij, in sicer za nadaljnjo prodajo ali predelavo. V ta podatek (tj. v podatek o vrednosti celotne količine od zasebnih pridelovalcev odkupljenih kmetijskih pridelkov) ne smejo biti vključeni pridelki, ki so bili odkupljeni od drugih organizacij.

Prodaja kmetijskih pridelkov zajema vrednost prodanih kmetijskih pridelkov iz lastne pridelave zadrug, kmetijskih podjetij in drugih organizacij. K prodaji ne štejemo pridelkov, ki so bili kot surovina dani za predelavo lastnim enotam, zato njihove vrednosti ne smemo vključiti v podatek o vrednosti celotne količine prodanih pridelkov iz lastne pridelave. Pač pa štejemo k prodaji in upoštevamo v vrednosti prodaje izdelke teh enot (npr. mlečne izdelke, alkoholne pijače itd.), ki so bili prodani.

Vrednost odkupa je znesek, ki ga zasebni pridelovalci (kmetje) prejmejo za celotno količino prodanih pridelkov. Stroški organizacije, povezani s prevzemom

kmetijskih pridelkov od zasebnih pridelovalcev, s prevozom do skladišč, s hrambo ali z uskladiščenjem, se v podatku o vrednosti odkupa ne upoštevajo oz. niso zajeti v ta podatek.

Vrednost prodaje je znesek, ki ga tržni pridelovalci (podjetja) dobijo od prodaje kmetijskih pridelkov iz lastne pridelave. Ta zajema tudi stroške, ki nastanejo v zvezi s pripravo pridelkov za dobavo do nakladalnega kraja (sortiranje, pakiranje ipd.). V podatku o vrednosti prodaje ne smejo biti zajeti vračljiva embalaža, transportni stroški od nakladalne do razkladalne postaje in olajšave, ki jih organizacije odobrijo kupcem.

7 POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Številčne oznake pridelkov in proizvodov, objavljene v podatkovni bazi SiStat, tabela Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, so enake tistim, ki se uporabljajo v statistiki cen v kmetijstvu in ki jih uporablja Eurostat, in so usklajene s klasifikacijo Ekonomskih računov za kmetijstvo (NewCRONOS).

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UREJANJE PODATKOV

Podatke smo uredili z uporabo ustreznih individualnih popravkov.

Več o urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

UTEŽEVANJE

Indeksi cen kmetijskih pridelkov se na ravni skupin izračunajo s pomočjo uteži. Pri nesezonskih pridelkih so uteži celo leto enake, pri sezonskih pridelkih (rastlinski pridelki) pa so vsak mesec (glede na sezono) različne. Manjkajočih cen sezonskih kmetijskih pridelkov ni smiselno nadomestiti z zadnjimi evidentiranimi cenami, zato v takih primerih uporabljamo spremenljive mesečne uteži, ki so odvisne od obdobja trženja posameznih pridelkov.

DESEZONIRANJE

Postopki desezoniranja niso smiselni.

7.3 INDEKSI

Bazne indekse cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih izračunavamo na osnovi povprečnih mesečnih cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih po Laspeyresovi formuli (standardizirano povprečje s količino in ceno iz baznega obdobja – indeks s stalno osnovo). Osnova za izračun mesečnih cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih so podatki raziskovanja o odkupu in prodaji kmetijskih pridelkov (količine in vrednosti odkupljenih in prodanih kmetijskih pridelkov).

S primerjavo mesečnih cen referenčnega obdobja s cenami baznega obdobja izračunamo mesečne bazne indekse cen za vsak pridelek posebej (individualni indeks cen) in na podlagi teh in s pomočjo sheme uteži izračunamo še bazni indeks cen skupin in skupni bazni indeks cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih (agregatni indeksi). Četrtnete in letne bazne indekse izračunavamo na osnovi mesečnih indeksov cen kmetijskih pridelkov. Bazni indeksi povedo, koliko so se spremenile cene glede na povprečne letne cene v baznem letu.

Verižne indekse izračunavamo le s primerjavo referenčnega meseca z istim mesecem preteklega leta, četrtnete referenčnega leta z istim četrtnetjem preteklega leta in referenčno leto s preteklim letom. Primerjava referenčnega meseca s preteklim mesecem in referenčnega četrtnetja s preteklim četrtnetjem ni dovoljena zaradi spremenljivih (sezonskih) uteži.

Z letom 2024 je bazno obdobje leto 2020 (povprečje 2020=100).

Ocene letnih indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih se za tekoče leto izračunajo na osnovi gibanja cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih v obdobju januar preteklega leta–september tekočega leta in predvidevanj o gibanju cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih v obdobju oktober–december tekočega leta. Ocene indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih za tekoče leto objavimo v mesecu novembru v podatkovni bazi SiStat, v tabeli Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, letno. Podatki so objavljeni na ravni skupin pridelkov.

7.4 NATANČNOST

Raziskovanje ne poteka na podlagi slučajnega vzorca.

7.5 DRUGA POJASNILA

Podatek, ki je statistično zaščiteno zaradi varovanja zaupnosti poročevalskih enot, nadomestimo z znamenjem »z«.

Objavljene povprečne letne cene kmetijskih pridelkov so izračunane na podlagi podatkov raziskovanja o odkupu in prodaji kmetijskih pridelkov (količine in vrednosti prodanih kmetijskih pridelkov). Letni indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih se izračunajo na podlagi mesečnih indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, zato se letne cene kmetijskih pridelkov, izračunane

na podlagi letnih indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, lahko razlikujejo od objavljenih povprečnih letnih cen kmetijskih pridelkov.

Podatki o odkupljeni živini se nanašajo na živo težo (tj. na težo žive živali).

8 OBJAVLJANJE PODATKOV

- Podatkovna baza SiStat: [Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo](#) – Cene v kmetijstvu – Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih; absolutni podatki (uteži) in bazni indeksi, objavljeni na ravni skupin pridelkov oz. proizvodov ter nekaterih kmetijskih pridelkov oz. proizvodov.
- Podatkovna baza SiStat: [Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo](#) – Cene v kmetijstvu – Odkup kmetijskih pridelkov; absolutni podatki (količina in povprečna cena), objavljeni na ravni posameznega kmetijskega pridelka oz. proizvoda.
- Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo; Cene v kmetijstvu): »Indeksi cen in odkup kmetijskih pridelkov«.
- Eurostat, Statistični urad Evropske unije
- Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO)

9 REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Mesečni in četrtni podatki za tekoče leto se objavljajo kot začasni. Ob vsakokratni prvi objavi se ti podatki lahko popravijo (revidirajo) in dopolnijo z novimi podatki. Mesečni in četrtni podatki dobijo status končnih podatkov z objavo letnih podatkov (najkasneje konec februarja naslednje leto).

Letni podatki se objavijo kot končni.

Objavljanje začasnih in končnih podatkov je načrtovano. Zaradi potreb uporabnikov po pravočasnih informacijah objavimo začasne podatke, ki ustrezajo merilom kakovosti uradnih statističnih podatkov, tudi če ne dosegajo kakovosti, ki jo je pri takih podatkih mogoče doseči s popolnejšim in točnejšim poročanjem. Podatke revidiramo, ker so lahko novejši, popolnejši oziroma kakovostnejši podatki bistveno boljša podlaga h kakovosti odločanja.

9.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ČASOVNO PRIMERLJIVOST

Pri indeksih cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih se časovna vrsta zamenjavo baznega obdobja prekine. Bazno obdobje se praviloma zamenja vsakih 5 let, običajno v letih, ki se končajo s 3 ali 8 (preračuni na bazno leto, ki se konča na 0 ali 5). Ker indeksi dveh časovnih vrst niso primerljivi, se indeksi za vsako bazno obdobje preračunajo za 5 let nazaj.

V letu 2021 je poročevalska enota, ki med drugim sporoča podatke o odkupu in/ali prodaji perutnine, spremenila metodologijo preračuna podatkov o pitanih piščancih. Podatki za pitane piščance od 2021 naprej tako niso povsem primerljivi s podatki pred tem obdobjem.

10 DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Metodološka gradiva na spletni strani SURS so dostopna na <https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>.

- Vprašalnik:
 - Odkup in prodaja kmetijskih pridelkov (KME-OPKP/M)

področje: Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, podpodročje: Cene v kmetijstvu

- Poročilo o kakovosti za raziskovanja:
 - Odkup kmetijskih pridelkov (KME-ODK/M), Prodaja kmetijskih pridelkov (KME-PRO/M) in Odkup lesa (KME-LES/M)

področje: Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, podpodročje: Cene v kmetijstvu

- Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure: (ESMS): Price indices of agricultural products (apri_pi), http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/apri_pi_esms.htm
- Priročnik za statistiko cen v kmetijstvu (Handbook for EU Agricultural Price Statistics, March 2008), https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/apri_pi_esms_an1.pdf